Maria GRAUR-VASILACHE

TENDINŢE DE INTERNAŢIONALIZARE ŞI MODERNIZARE A TERMINOLOGIILOR DE SPECIALITATE

Amploarea fără precedent a relaţiilor dintre ţări, în condiţiile societăţii moderne, aduce cu sine o invazie copleşitoare de termeni în toate domeniile de activitate umană. Împrumuturile masive confirmă viabilitatea sistemului lexical al limbii române, caracterul lui deschis. Faptul acesta permite adoptarea şi adaptarea termenilor din cele mai diverse limbi europene: engleză, franceză, italiană, germană, rusă etc. Viabilitatea sistemului lexical al limbii şi caracterul lui deschis a fost relevat de reputatul lingvist suedez Alf Lombard: „Când româna importă un cuvânt străin, ea păstrează foarte adesea cuvântul anterior care serveşte pentru a exprima acelaşi lucru [...]. Numărul cuvintelor întrebuinţate de români nu încetează să crească. Limba lor a devenit o limbă mai mult decât bogată. Importul aproape nelimitat de cuvinte noi, cadrul uimitor de extensibil al vocabularului, felul în care cuvintele trăiesc împreună în interiorul acestui cadru, concurenţa dintre cuvintele care aparţin straturilor diferite, diferenţierea semantică sau geografică a sinonimelor – toate aceste probleme lexicologice constituie un întreg pe care nici o altă limbă nu-l oferă mai bine studiului”[1].

Prin prisma caracteristicilor elucidate de lingvistul suedez pentru vocabularul general, să ne referim, în cele ce urmează, la un singur domeniu de activitate, cel economic. Pentru denumirea noţiunilor şi a fenomenelor cu caracter economic, precum şi pentru denumirea documentelor perfectate de agenţii economici, în acest limbaj de specialitate circulă, mai mult sau mai puţin nestingherit, unităţi lexicale atât de diferite ca provenienţă şi structură**: disagio, audit, virament, fiasco, uzufruct, ad vallorem, de facto, prifix, angro, listă de colisaj, credit, dever, fraht, conosament, cash flow, stand-by, management, marketing, overdraft, trassant, trassat, clearing, holding, leasing, scadenţă** etc. Acest conglomerat de franţuzisme, italienisme, latinisme, anglicisme şi americanisme „nu se ceartă” cu neaoşismele româneşti: **vărsământ, scăzământ, trăgător, acoperire, desfacere, cărăuş, cărăuşie, rău-platnic, scrisoare de trăsură** etc.

Indiscutabil, nici o limbă nu se poate lipsi de împrumuturi. Dar tot atât de indiscutabil este şi faptul că imensul material lexical pus în circulaţie prin împrumuturile excesive, abuzul de neologisme utilizate doar din dorinţa de a epata generează probleme dintre cele mai controversate: adaptarea totală, adaptarea parţială sau neadaptarea termenilor neologici, acceptarea sinonimiei şi a polisemiei în terminologiile de specialitate sau respectarea riguroasă a univocităţii şi a monosemantismului termenilor ştiinţifici.

În monografia „Încadrarea lingvistică în realităţile europene” academicianul Nicolae Corlăteanu menţionează că „admiterea neologismelor în limba noastră – ca şi în oricare altă limbă – nu se face în mod mecanic sau la întâmplare, din orice izvor etimologic. Ele se cer a fi adaptate din punct de vedere noţional, fonetico-fonologic, morfologico-derivativ, sintactico-stilistic, lexico-frazeologic la normele limbii debitoare”[2].

Să examinăm din acest punct de vedere termenii: **clearing, leasing, holding, consulting renting, marketing, dumping, doping, engineering, auditing** şi **rating**. Dintre cele 11 lexeme doar **doping** nu este termen economic. La prima vedere s-ar părea că toţi termenii aceştia trebuie interpretaţi la fel, dată

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

fiind originea lor comună. Dar o examinare atentă a felului cum sunt atestaţi în dicţionare demonstrează că ei sunt diferiţi atât din punctul de vedere al adaptării, cât şi din punctul de vedere al necesităţii de a fi adoptaţi. Termenul **clearing** este definit astfel: „Sistem de plată în comerţul exterior prin compensarea reciprocă a creanţelor şi obligaţiilor". Se ortografiază în două feluri: **clearing** şi **cliring**. Necesitatea adoptării termenului în cauză este motivată prin însăşi definiţia lui drept „sistem de plată în comerţul exterior", adică este un internaţionalism prin excelenţă. Aici se mai poate adăuga şi cele menţionate de acad. Al. Graur: „**Clearing** este un cuvânt englezesc (se pronunţă *cliring*), care înseamnă „curăţire". Este derivat de la verbul **to clear** – *a curăţa*, care vine de la franţuzescul **clair** (citit *cler*), de origine latină (**clarus**, de unde neologismul nostru **clar**). În comerţul internaţional, **clearing** înseamnă „lichidarea conturilor"[3]. Deci, este unul dintre cuvintele numite de academicianul N. Corlăteanu „călătoare": „Se poate atesta în istoria limbilor şi prezenţa aşa-numitelor cuvinte-călătoare. Se împrumută un element lexical, care în limba creditoare este tot un împrumut"[4]. Veridicitatea afirmaţiei că nici o limbă nu se poate lipsi de împrumuturi poate fi demonstrată şi argumentată cu multiple exemple din diferite limbi. Astfel, pentru conceptul de „sumă de bani plătită de debitor creditorului său pentru dreptul de utilizare a împrumutului acordat pe un timp limitat" limba română utilizează termenul **dobândă**, un cuvânt împrumutat din slava veche, iar în limba rusă acestei definiţii îi corespunde termenul **проценты**, un cuvânt de origine germană (**prozent**).

Pentru conceptul de „persoană fizică sau juridică responsabilă de transportul de mărfuri în temeiul unui contract" în limba română este utilizat termenul **cărăuş**. Dubla etimologie a cuvântului vechi **cărăuş** – de la substantivul **carrus** şi verbul **carrare** – explică îmbogăţirea familiei date cu derivatele **a cărăuşi, cărăuşie, cărăuşit** etc.[5].

În limba engleză acestei definiţii îi corespunde termenul **carrier**, cuvânt cu aceeaşi etimologie latină ca şi cuvintele româneşti examinate mai sus. Astfel, un cuvânt destul de vechi (bunelul scriitorului Ion Creangă mergea în **cărăuşie**) a format în limba română termeni economici moderni (sau modernizaţi) precum: **cărăuş aerian, cărăuş maritim**, care sunt atestaţi în documentele de transport internaţional. Pentru **cărăuşul maritim** mai există în limba română şi sinonimul neologic mai concis **armator**, care se mai numeşte şi **proprietarul unei nave**. Taxa plătită pentru transportul de mărfuri pe cale ferată şi aeriană este desemnată prin cuvântul de origine germană **fraht**, iar aceeaşi plată pentru transportul maritim (naval) este desemnată prin cuvântul **navlu** – de origine neogreacească. De la cuvântul **navlu** s-au format termenii **a navlosi, navlosire, navlositor, contract de navlosire**: „În zonele libere se pot efectua [...] controlul calitativ al mărfurilor, **navlosirea,** agentuarea şi aprovizionarea navelor şi a altor mijloace de transport". (*Economistul*, 18-19 februarie, 2000, p. 7). **Contractul de navlosire** se mai numeşte şi **conosament** – cuvânt de origine franceză – ***connaissement***. De la cuvântul german **fraht** s-au format în limba rusă termenii: **фрахтование, фрахтователь** (**armatorul** din limba română), **фрахтовщик** (**navlositorul** din limba română, adică cel care plăteşte **navlul** sau **frahtul**) şi **договор фрахтования** (**contractul de navlosire** din limba română). Dacă transportul mărfurilor se efectuează cu nave de cursă neregulată, pentru denumirea precisă, exactă, specificată a unui asemenea document de transport se apelează la cuvinte din limba engleză: **conosament charter-party** – în limba română, **Charterpartie-Konnossement** – în limba germană, **connaissement charte-partie** – în limba franceză. Pentru denumirea acestui tip de documente de transport, limba rusă apelează la împrumuturile din engleză **чартер-партия** sau concomitent din germană şi franceză (**фрахтовый коносамент**). Documentul referitor la ambalarea şi expedierea mărfurilor în care sunt trecute elemente privitoare la tipul ambalajului, greutatea fiecărui colet, numărul de colete şi marcajul, este denumit în limba română **listă de colisaj**, ca şi în limba franceză – **liste de colisage**. Acest document se

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

mai numeşte în limba română şi **lista pachetelor**, ca şi în engleză – **packing list**, în germană – **Packliste** sau în rusă – **упаковочный лист**. În afară de aceste împrumuturi multiple din cele mai diverse limbi, documentul de transport al mărfurilor mai este denumit în limba română şi **scrisoare de trăsură** – un termen format prin metaforă.

Astfel, prin metaforizarea cuvintelor neaoşe **trăsură, car, a căra** obţinem îmbinările terminologice modernizate **cărăuş maritim, cărăuş aerian, scrisoare de trăsură aeriană**, care circulă liber şi nestingherit, fiind atestate în acelaşi context cu neologismele de origine străină **conosament, fraht, navlu**: „**Scrisoarea de trăsură aeriană** are caracteristici diferite de **conosamentul maritim**. Astfel, **scrisoarea de trăsură aeriană** nu „reprezintă marfa", cum o face **conosamentul**"[6]; „Una din obligaţiile vânzătorului este să livreze marfa în custodia **cărăuşului aerian**"[7]; „Contractul de transport al mărfurilor cu un **cărăuş maritim**, este încheiat de către cumpărător, care va plăti **frahtul** până la destinaţie"[8]; „Documentele de transport utilizate la transportul terestru şi pe calea aerului sunt diferite de cele uzitate pentru transporturile maritime. Ele se şi numesc diferit – **scrisori de trăsură** în loc de **conosament** – şi echivalează cu **recipisa cărăuşului** pentru marfă, preluată în vederea transportului. Spre deosebire de **conosament**, **scrisoarea de trăsură** nu este negociabilă"[9].

Exemplele analizate mai sus demonstrează convingător că nici o limbă, oricât de bogată ar fi ea, nu se poate lipsi de împrumuturi. Deci, limitându-ne doar la un singur aspect al relaţiilor economice internaţionale – transportul de mărfuri – atestăm în limba română multiple împrumuturi din cele mai diverse limbi: **fraht, listă de colisaj, conosament, a navlosi, navlu, contract de navlosire, armator, conosament charter-party** etc. Ele sunt necesare pentru respectarea preciziei şi a conciziei – calităţi inerente limbajului de specialitate: **cărăuşul** denumeşte persoana fizică sau juridică responsabilă de transportul mărfurilor în general, indiferent de mijlocul de transport, dar dacă este necesar să ne referim cu exactitate la tipul mijlocului de transport, vom apela la îmbinarea **cărăuş aerian, cărăuş maritim** sau **armator**.

Termenul **fraht** este mai concis decât **scrisoare de trăsură.** Putem spune în egală măsură „am perfectat **un fraht**", „am perfectat **o scrisoare de trăsură**". Dar dacă ne referim la plata pentru transportul mărfurilor, putem apela doar la termenul **fraht** – am achitat **frahtul** – şi astfel obţinem o exprimare precisă, fără ambiguităţi.

În cele ce urmează, ne vom referi concret, în cel mai detaliat mod posibil, la felul cum sunt utilizaţi termenii economici de origine străină în paginile presei periodice. Problema în cauză va fi abordată sub mai multe aspecte, cum ar fi necesitatea adoptării termenilor din alte limbi şi adaptarea lor la normele limbii române, relaţiile de sinonimie în domeniul terminologiilor de specialitate, univocitatea, monosemantismul termenilor de specialitate sau polisemantismul lor, determinologizarea unor termeni ştiinţifici, trecerea lor dintr-un domeniu în altul etc.

Conceptul de **arendă**, **închiriere** este redat în limba română prin mai multe neologisme. Cel mai potrivit, în opinia noastră, este termenul **locaţie**. Este cel mai cuprinzător, deoarece obiectul **locaţiei** îl reprezintă imobilele cu destinaţie comercială, suprafeţele locative, terenurile destinate culturilor agricole etc. Locaţia semnifică atât închirierea ca proces, cât şi suma de bani (sau chiria) plătită pentru un lucru luat în folosinţă. Totodată, termenul **locaţie** poate fi considerat cel mai adecvat pentru desemnarea conceptului dat şi prin faptul că formează îmbinarea **contract de locaţie** sau **contract de locaţiune**. Părţile contractante ale unui asemenea contract sunt **locatorul** – proprietarul care cedează dreptul de folosire al obiectului proprietăţii – şi **locatarul** – persoana care ia în chirie un bun pe o anumită perioadă. Deci, **locaţie** este sinonim cu **arendă** (**arendare**) şi cu **închiriere** (**chirie**). Totodată, vom menţiona că pentru precizie în comunicare a mai fost nevoie şi de împrumuturile din engleză **leasing** şi **renting**: „Zilele acestea va sosi un lot de calculatoare în valoare de 20

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

milioane de dolari, livrate Republicii Moldova în cadrul unui proiect de **leasing**" (*Flux*, 19 ian., 1993, p. 3); „Republica Moldova trebuie să achite corporaţiei, în prima jumătate de an, în jur de două milioane de dolari pentru utilajul livrat în sistem de **leasing**, dar nu a făcut acest lucru până acum" (*Flux*, 23 sept., 1998, p. 1); „Obiectul **locaţiei** trece în proprietatea **locatarului** dacă acesta a vărsat **locatorului** întreaga sumă din costul obiectului **închiriat**"; „În cazul **leasing**-ului de utilaj folosit, **locatarul**, de obicei, îşi asumă asigurarea lui, reparaţia şi deservirea tehnică"; (*Economica,* nr. 4, 1996, p. 25); „**Locatarul** nu are dreptul să schimbe locul de amplasare a obiectului de **leasing** şi de a-l da în **chirie** fără permisiunea **locatorului**. În contractul-tip este prevăzută protejarea drepturilor **locatarului**" (tot acolo); „În paginile publicaţiei pot fi prezentate şi anunţuri privind licitaţii, transferuri de echipamente, oferte de concesionare sau **locaţie de gestiune**" (*Tribuna economică*, nr. 44, 1993, p. 1); „Demararea procesului de privatizare prin **locaţia de gestiune** – ca prim pas – şi ritmul lent de continuare a privatizării au contribuit la degradarea constantă a calităţii serviciilor turistice" (*Economistul*, 3 iunie, 1998, p. 8).

Termenul **leasing** este definit astfel: „Operaţiune de finanţare indirectă a investiţiilor, care constă în închirierea de către agenţii economici, pe bază de contract, a unor echipamente de producţie (maşini, utilaje ultramoderne şi chiar unicate) şi imobile (clădiri, depozite), existente în proprietatea unei **societăţi de leasing**, în schimbul unei **chirii**". Mai există şi termenul **leasing deschis**, definit ca „formă a **leasing**-ului în care, după expirarea contractului, beneficiarul (locatarul) are de ales între mai multe posibilităţi: prelungirea duratei contractului, restituirea bunului închiriat sau cumpărarea acestuia". Necesitatea adoptării acestui termen internaţional este justificată prin faptul că prin el se specifică un anumit fel de locaţie: pe termen lung şi cu posibilitatea de a cumpăra bunul închiriat. Neologismul respectiv este atestat şi în limbile germană (**Leasing**), franceză (**leasing**) şi rusă (**лизинг**). În limba română nu este adaptat din punct de vedere fonetico-fonologic şi morfologico-derivativ, de aceea se pronunţă *lizing* şi se scrie deocamdată **leasing**, iar atunci când substantivul apare la forma hotărâtă, trebuie neapărat ortografiat cu cratimă: **leasing**-ul, **leasing**-ului, spre deosebire de **clearing**, care în unele surse apare şi cu forma **cliring**. Pentru a delimita un alt tip de **locaţie** (**închiriere**), limba română a mai împrumutat din engleză şi termenul **renting** – închiriere a maşinilor şi a utilajelor de obicei de scurtă durată, de până la şase luni, fără drept de procurare a lor de către locatar. Din definiţia celor doi termeni de origine engleză rezultă clar nuanţele de sens diferite, ceea ce justifică existenţa lor alături de **locaţie, arendă** şi **închiriere**. Referitor la **locaţie**, mai semnalăm şi o semnificaţie juridică: „Sumă datorată cărăuşului în situaţia în care mijloacele de transport feroviare sau rutiere staţionează din cauza beneficiarului peste termenul de încărcare sau descărcare". În domeniul informaticii este utilizată îmbinarea **locaţie de memorie** – zonă a memoriei unui calculator electronic al cărei conţinut poate fi folosit în timpul rulării unui program. Astfel, o carte din domeniul informaticii este intitulată „1001 de **locaţii**". În acelaşi timp, considerăm nejustificată extinderea prea mare a termenului **locaţie**, utilizat pentru **loc**, **adresă**, **sediu, poziţie, localizare** etc.: „Natura culturii ce urmează a se planta pe o anumită **locaţie** depinde de un număr de factori printre care clima, mediul înconjurător, gradul de asigurare cu apă al terenului"; (*A. L. Planeta Pământ*, nr. 26, p. 197); „Astfel, câştigătorul premiului pentru cel mai bun regizor, Steven Soderbergh, a plecat, la câteva zile după decernarea premiului, spre **locaţia** unde se filmează „Ocean's Eleven", Julia Roberts având aceeaşi ţintă" (*Flux*, 4 mai, 2001, p. 9).

În această ordine de idei, suntem întru totul de acord cu lingvistul George Pruteanu, care, în cadrul unei emisiuni din ciclul „Doar o vorbă să-ţi mai spun" menţiona traducerea greşită din limba engleză a cuvântului **location** prin **locaţie** în loc de **localizare**. Revenind la cele spuse despre cuvântul **locaţie**, vom opta pentru restrângerea polisemantismului acestui cuvânt, pentru utilizarea lui

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

precisă şi clară, fără ambiguităţi, doar în cele trei domenii: a) economie (**locaţie, locaţie de gestiune** – arendă, închiriere); b) drept (**locaţie** – sumă de bani); c) informatică (**locaţie de memorie** – zonă a memoriei unui calculator electronic).

Unul din cei mai vehiculaţi termeni de origine engleză este aşa-numitul **default** (pronunţat *defolt*). În limba română noţiunea respectivă este redată prin îmbinarea **incapacitate de plată** (sau **insolvabilitate**). **Incapacitatea de plată** este situaţia celui care nu-şi poate plăti datoriile, care nu este solvabil.

Termenul nu este deocamdată înregistrat în dicţionare, el are o circulaţie deosebit de largă doar în mass-media: „Acest proces se va încheia la 3 iulie a.c., zi în care vom şti exact dacă a intrat sau nu Republica Moldova în **incapacitate de plată**. [...] Singura modalitate de evitare a **default**-ului rămâne restructurarea termenului de răscumpărare a **euroobligaţiunilor***" (*Flux*, 14 iunie, 2002, p. 5).

Deşi nu este atestat deocamdată în dicţionare, circulaţia lui frecventă în toate mijloacele de informare în masă este motivată de faptul că situaţia precară a economiei ţării noastre, în special insolvabilitatea Republicii Moldova, este în centrul atenţiei organismelor financiare internaţionale, este mediatizată pe larg, în ultimii 2-3 ani. În articolul intitulat „R. Moldova se află în **incapacitate de plată**", publicat în ziarul *Timpul*, 4 octombrie, 2002, pagina 8, anglicismul **default** – adică neologismul neadaptat din limba engleză – apare de mai multe ori, alături de termenii consacraţi **incapacitate de plată**, **solvabilitate/insolvabilitate**: „FMI şi Banca Mondială au aprobat, la **summit**-ul* anual din 29 septembrie, noi decizii privind procedura de **default** al unei ţări. În conformitate cu acestea, hotărârea privind **solvabilitatea** ţărilor debitoare va fi luată, după toate probabilităţile, de către o instanţă de judecată internaţională, scrie presa străină"; „În cazul ţărilor a căror economie este paralizată de datorii externe, FMI a propus să fie introdusă o procedură care aminteşte **default**-ul"; „La fel ca şi companiile, statele vor putea să se declare în **incapacitate de plată** şi să obţină de la creditori condiţii mai blânde la plata datoriilor"; „Ţara care va fi declarată în **default** prin judecată va obţine posibilitatea de a depăşi **incapacitatea de plată** şi de a achita datoriile în condiţii privilegiate"; „Cu câteva zile înainte de **summit**-ul FMI şi BM, agenţia de evaluare financiară Standard & Poor's a anunţat că în anul viitor numărul ţărilor declarate în **default** ar putea să crească"; „Potrivit Standard & Poor's, în acest an, şase ţări – Argentina, Gabon, Indonezia, Madagascar, R. Moldova şi Nauru – s-au aflat în **incapacitate de plată**"; „Până la încheierea procesului de restructurare a **euroobligaţiunilor***, R. Moldova va fi considerată oficial în **default**"; notează *Fitch*; „De menţionat că într-o declaraţie a guvernului moldovean se spune că „situaţia creată nu corespunde unui **default juridic** care ar însemna intrarea în **incapacitatea de plată** a unei părţi".

Deci, într-un articol de presă, de proporţii mici, unde se discută doar o singură chestiune, este pe deplin justificată utilizarea unui neologism neadaptat, neatestat în dicţionare, pentru a evita monotonia, repetarea aceluiaşi cuvânt, pentru a respecta concizia şi claritatea comunicării. În articolele de ziar, mai ales în presa periodică destinată publicului larg, nu doar unui cerc restrâns de specialişti, se procedează deseori la asemenea modalităţi de utilizare alternativă a sinonimelor din cele mai diverse straturi lexicale, atribuite mai multor stiluri funcţionale. Astfel, într-un articol intitulat „Vrăjitorii sud-africani intră în legalitate", reprodus de ziarul *Flux* din 17 august, 1998, după *Evenimentul zilei*, pentru a desemna noţiunea de **medic** (un anumit tip de **medic**), sunt utilizate 11 cuvinte: **vrăjitor, vraci, doctor, vindecător, inyaga** (**vindecători** care folosesc plante pentru tratarea bolilor), **sangoma** (**vracii** care stabilesc diagnosticul după şedinţe de spiritism în cursul cărora se sfătuiesc cu strămoşii decedaţi), **moaşe**, care mai sunt numite şi **ababelekisi, lingcibi** (**chirurgii** care se ocupă în general cu efectuarea de circumcizii).

---

* Asupra termenilor din acest articol, notaţi cu asterisc (*), vom reveni.

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

La fel poate fi comentată şi explicată utilizarea controversatului anglicism **summit**, neologism împrumutat din limba engleză (pronunţat *samit*), având semnificaţia: „Întâlnire (politică) la cel mai înalt nivel”[10]. Apariţia lui frecventă în paginile presei este justificată prin faptul că, fiind utilizat alternativ alături de sinonimele consacrate **reuniune, reuniune la vârf, reuniune la nivel înalt, întâlnire, întâlnire la nivel înalt** etc., evită repetările inutile, monotonia lexicală, asigură precizia, claritatea şi eleganţa exprimării: „România aşteaptă ca **summit**-ul ruso-american de la Helsinki să valideze „aspiraţia naturală” a ţărilor central şi est-europene de a deveni membre NATO” (*Flux*, 21 martie, 1997, p. 6); „România aşteaptă ca **întâlnirea** Bill Clinton – Boris Elţin să consacre principiile integrării noilor democraţii, eliminării vechilor ostilităţi, împiedicarea conflictelor şi susţinerea încrederii în redresarea economică” (tot acolo); „Agenda **reuniunii la nivel înalt** de la Helsinki, din 20-21 martie, cuprinde 3 mari teme” (tot acolo); „Sursa menţionată a mai precizat că administraţia americană este dispusă să ofere Moscovei, drept garanţie de securitate, la **summit**-ul Clinton–Elţin, angajamentul de a nu amplasa arme nucleare pe teritoriul noilor membri” (tot acolo); „Decizia despre crearea Jocurilor Francofoniei a fost luată în Canada, la **reuniunea** şefilor de stat şi de guvern din 1987” (tot acolo, p. 16); „**Prim-Ministrul*** canadian s-a întâlnit luni la Lisabona cu liderii Uniunii Europene în cadrul **summit**-ului semestrial Uniunea Europeană – Canada. **Reuniunea le vârf** Canada – Uniunea Europeană a fost precedată de vizita oficială de câteva zile a **Premierului*** în Franţa” (*Săptămâna*, 30 iunie, 2000, p. 13); „Delegaţia guvernamentală din Republica Moldova a luat parte marţi la a şaptea **reuniune** a Comitetelor Interministeriale din România şi Republica Moldova. Prin protocolul **reuniunii** de la Bucureşti s-a stabilit ca relaţiile bilaterale să fie impulsionate prin acţiuni concrete” (articolul „**Reuniunea** a şaptea de la Bucureşti” – *Flux*, 21 martie, 1997, p. 6). Deci, ziariştii apelează la utilizarea, în acelaşi context, a termenilor de origine străină alături de cuvintele din limba română cu scopul de a evita monotonia lexicală, pentru respectarea exactităţii şi a clarităţii exprimării, pentru o transpunere cât mai fidelă a realităţilor descrise. Toate aceste modalităţi de utilizare a vocabularului constituie o particularitate distinctă a stilului publicistic. Putem afirma cu certitudine că dintre toate cele patru stiluri funcţionale ale limbii române – beletristic, ştiinţific, oficial-administrativ (sau cancelăresc) şi publicistic – ultimul este cel mai democratic, adică dispune de cele mai variate modalităţi de diversificare a limbajului. Astfel, în stilul publicistic termenii ştiinţifici, îndeosebi termenii economici, deseori se determinologizează, sunt utilizaţi cu sens figurat, pot fi utilizaţi în acelaşi context cu expresii frazeologice sau chiar pot fi elementul constituent al unei expresii frazeologice parafrazate. Pentru a comenta caracterul aşa-zis democratic al stilului publicistic, vom face trimitere la un articol din *Timpul*, 4 aprilie, 2003, pagina 24, semnat de Gheorghe Budeanu. Într-o manieră originală şi foarte reuşită, după părerea noastră, publicistul creează un calambur de toată frumuseţea, alcătuit dintr-un cuvânt din limba japoneză, dintr-o interjecţie şi o prepoziţie din limba română: **haiku** – **hai cu**. Cuvântul japonez **haiku** (având şi varianta **haikai**) a fost împrumutat în limba română prin filiera limbii franceze şi este definit astfel: „Mic poem clasic japonez, alcătuit din trei versuri, primul şi al treilea heptasilabice, iar al doilea pentasilabic, care se caracterizează printr-o deosebită delicateţe a expresiei”[11].

Ilustrăm în continuare modalităţile originale de utilizare a cuvintelor străine în stilul publicistic cu exemple din articolul intitulat „***Hai cu*** Vasile Spinei **&** Vasile Botnaru”: „Săptămâna trecută am avut şi o mică surpriză în viaţa culturală: premiera cărţii semnată de doi confraţi de-ai noştri, Vasile Spinei **&** Vasile Botnaru. **Poeme în alb-negru**, o ediţie în română şi engleză, a fost prezentată

* În acest context, menţionăm şi utilizarea alternativă reuşită a substantivului **prim-ministru** alături de neologismul din limba franceză **premier**.

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

ca un volum de poezie **haiku**. Pentru moldovenii care se încăpăţânează să ciobănească mioriticul (ceea ce nu-i condamnabil), explicăm: **haiku** este un gen de poezie japoneză care, tradiţional, conţine 17 silabe dispuse în trei versuri, de o deosebită delicateţe a expresiei. Fără **tam-tam**-uri publicitare, poetul a ajuns la apariţia celei de-a patra cărţi şi a fost inclus într-o ediţie internaţională de **haiku**... Unii consideră că **haiku**-ul nu are nimic în comun cu spiritul nostru naţional. Dar nu-i adevărat, căci şi frumuseţea universală e şi românească şi **viceversa**. Mai consider că, probabil inconştient, poeţi ca Nicolae Esinencu au scris surprinzătoare **haiku**-uri moldoveneşti.* Surpriza vine şi din partea celuilalt autor al cărţii – Vasile Botnaru... El completează versurile cu desene prin care, mi s-a părut, lansează un fel de stil... **haiku** în arta plastică moldovenească. Tot un fel de **haiku** este şi spusa unuia dintre autori: „Cartea are un tiraj mic şi o vom dărui prietenilor şi celor apropiaţi. Păcat. Iată de ce, vă propunem câteva **haiku-uri**, lirice şi... grafice din **Poeme în alb-negru**". Considerăm că utilizarea celor 4 cuvinte de origine străină **haiku**, **tam-tam**, **viceversa** şi **&** (simbolul grafic pentru conjuncţia **and** din engleză) – este reuşită şi întru totul justificată.

În sfera limbajului economic sunt antrenaţi un număr foarte mare de vorbitori, deoarece „limbajul economic este cel mai important component al unei limbi"[12]. Anume prin aceasta se explică, se motivează trecerea termenilor dintr-un domeniu în altul, aşa-numita determinologizare a termenilor, în special a celor economici. Pentru ilustrarea acestui fenomen lingvistic, dispunem de numeroase exemple: „Semnăturile „pentru alţii" au fost puse **angro** pentru răzenenii care de foarte mult timp lucrează peste hotare" (*Timpul*, 15 martie, 2002, p. 3); „Nebun după făptura adevărată şi fascinantă a trecutului, mă întreb: ideea unificatoare a românităţii să fi dat, oare, **faliment**? Patriotismul să fi fost doar **o afacere profitabilă financiară**?" (*Accente*, 27 martie, 2003, p. 6); „Astfel, Berezovski organizează un sindicat al oligarhiei ruse pentru a finanţa o acţiune aparent imposibilă: realegerea lui Boris Elţin, în momentul acela **creditat** în sondaje cu un procent foarte modest, de 10 la sută" (*Flux*, 9 iunie, 2000, p. 8); „Am vrut să verific: „Basaev s-ar fi retras la **scadenţa** impusă de Putin?", se întreabă Soros" (tot acolo); „...Iată că am ajuns să vedem şi **o mostră** tipic stalinistă de încercare de a reduce la tăcere, de a anihila opoziţia" (*Ţara*, 1 martie, 2002, p. 1); „«Cei 15» au în vedere, de asemenea, să-i pregătească pe profesori pentru a propaga idei privind un respect **mutual** şi de non-violenţă care să favorizeze, încă din şcoală, egalitatea dintre fete şi băieţi" (*Flux*, 1 martie, 2002, p. 7); „Dacă soţii ar cugeta, în cursul convieţuirii lor, la căsnicia lor ca la relaţia dintre Hristos şi biserică, peste mâniile lor nu ar apune niciodată soarele, nu ar mai fi despărţiţi şi copiii familiilor **nu ar mai fi livraţi** instituţiilor de stat sau particulare, ca nişte obiecte uzate de care cei doi, separaţi prin păcatul mâniei care nu s-a stins la apusul soarelui, nu mai au nevoie, iubirea lor de familie devine un cuvânt **caduc**, care nu mai contează în faţa demonului..." (*Flux*, 8 februarie, 2002, p. 9). Deci, termenii economici **angro** – vânzarea mărfurilor în cantităţi mari, cu ridicata; **faliment** – încetarea plăţilor faţă de creditori, **a credita** – a acorda un credit; **scadenţă** – dată la care trebuie restituit un credit; **mostră** – o cantitate mică dintr-un produs; adjectivul **mutual** din îmbinarea **fond mutual,** care se mai numeşte şi **societate de asigurare mutuală** sau **companie fiduciară; a livra** – a preda mărfuri, servicii; precum şi termenul juridic **caduc** – care este nul, perimat, anulat, fără putere legală – toţi aceşti termeni în exemplele de mai sus au alte semnificaţii decât cele atestate în dicţionarele terminologice.

Într-o manieră originală, foarte reuşită după părerea noastră, se înca-

---

* Menţionăm în această ordine de idei că în cartea de poezii **Dansul de adio** semnată de Gheorghe Colţun şi tipărită la Suceava, 2001, la p. 61-65 sunt incluse 33 de **haiku**-uri. Prefaţa cărţii este semnată de grupul editorial „Muşatinii & Bucovina viitoare".

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

drează în context termenii economici şi neologismele alături de cuvintele din limbajul popular: „La Chişinău **forfotesc evenimentele, se fac** şi **se desfac alianţe politice**, se demit **„angro”** miniştri, iar la TVM **se chiuie** până la **leşin**” (*Timpul*, 15 februarie, 2002, p. 6); „Formaţiunile intrate **în cursă** ar trebui să înceteze, pentru aceste două luni, **ostilităţile** istorice, **să nu se caute** unele pe altele **de păduchi în cap**, deoarece toate îi au îndeajuns, să nu-şi ceară una alteia **certificate de virginitate doctrinară**, **licenţe de exclusivitate** asupra patriotismului şi a anticomunismului...” (tot acolo, p. 7); „... În urma **default**-ului vor avea de suferit din nou **depunerile băneşti** ale populaţiei” (*Flux*, 15 februarie, 2002, p. 5).

Am menţionat anterior că nici o limbă nu se poate lipsi de împrumuturi, deşi persistă o permanentă îngrijorare pentru puritatea limbii, mai ales când e vorba de invazia masivă a cuvintelor de origine engleză, în toate limbile şi aproape în toate domeniile. Într-un articol din ziarul *Flux*, intitulat sugestiv „Cum v-aţi **weekendit** ieri, prieteni?”[13], publicistul Constantin Tănase, redactorul-şef de atunci al ziarului, constată că limbajul noilor funcţionari de stat şi oameni politici este populat masiv cu expresii în care se îmbină armonios cuvintele de origine anglo-saxonă cu cele ruseşti şi cele neaoşe, moldoveneşti: „La noi ***nu se primeşte*** **marketingul**, ***am precăutat*** lista **dealerilor**, el ***la mine*** e un **cowboy** etc.”. Dacă ar fi să descifrăm, să decodificăm în limba română mesajul din ultima propoziţie, înlocuind calcul din limba rusă „**el la mine**” şi americanismul „**cowboy**” cu cuvinte şi expresii neaoşe, am obţine următoarele în strămoşeasca noastră limbă: „**Văcarul tatei văcar**”. Deci, în primul rând, trebuie blamaţi pe toate căile posibile înşişi vorbitorii care utilizează mijloacele de limbă în asemenea hal, şi nu cuvintele străine ca atare. Trecerea timpului va arăta care din aceste împrumuturi străine se vor decanta şi vor circula în limba română găsindu-şi domeniul potrivit.

În literatura de specialitate, discuţiile cu privire la adoptarea cuvintelor străine în general şi a termenilor ştiinţifici în special sunt dintre cele mai controversate. Problema în cauză este discutată pe larg şi în alte limbi. „Influenţa engleză nu este un fenomen lingvistic legat de anumite structuri politice, ci un fenomen internaţional (european şi mondial) **cu multiple explicaţii** (sublinierea ne aparţine – n.n.). La Paris, Roma, Berlin sau Atena sunt tot atâtea firme scrise în engleză sau în pseudoengleză ca şi la noi, iar cuvintele împrumutate în limbile respective sunt cam aceleaşi (tocmai de aceea sunt studiate în cadrul unor proiecte internaţionale)”[14]. Atitudinea de respingere a influenţei engleze este un fenomen internaţional. Astfel, prin analogie cu termenul „**frangleza**”, lansat de R. Etiemble,[15] a apărut şi „**romegleza**”, iar lingvistul şi senatorul George Pruteanu vorbea în una din emisiunile sale de aşa-numita „cocacolizare”* a limbii române. Problema în cauză este complexă, controversată, ea cere o abordare multilaterală şi deloc univocă. Protestele împotriva influenţei engleze, tratarea acestei influenţe drept un fenomen în sine negativ nu este soluţia cea mai bună a problemei. Dat fiind faptul că engleza are o importantă componentă romanică, de cele mai multe ori împrumuturile din limba respectivă contribuie la reromanizarea sau relatinizarea limbii române. E semnificativă în această ordine de idei adoptarea termenului **management.** În anul 1971 revista *Forum* nr. 2 a publicat un grupaj de materiale cu titlul „Argumente „pro” şi „contra” adoptării termenului **management** în limba română”. Termenul respectiv are etimologie dublă, provine de la două cuvinte latine: 1. De la verbul latin **maneo** – ***a rămâne*** s-a ajuns în franceză la **maison**, iar de acolo la **menaj** – ***gospodărie***, cu noile

---

* Dacă, prin analogie cu **coca-cola**, am putea forma un verb şi de la **vodka** rusească, prin acest verb ne-am exprima atitudinea faţă de felul cum este vorbită limba română în Republica Moldova.

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

derivate ***a menaja*** (la început pentru ***a gospodări***, apoi ***a îngriji***, ***a cruţa***), de unde mai departe ***menajeră***, ***menajerie*** (care înseamnă întâi **gospodărie**, apoi „locul unde sunt îngrijite animalele", înainte de a se ajunge la sensul actual). Din franţuzeşte toate au trecut în româneşte. 2. Al doilea cuvânt de la care a provenit termenul dat este substantivul **manus** – ***mână*** care l-a format în italiană pe **maneggio** – ***prelucrare cu mâna***, unde, prin intermediarul **manege**, avem şi noi pe **manej** – ***loc unde sunt dresaţi caii*** şi ***combinaţie şireată***, ***tertip***. Din franceză sau direct din italiană, cuvântul a ajuns în engleză, sub forma verbului derivat **manage**, cu diverse înţelesuri, printre care ***a administra***, ***a conduce***. Englezii au format apoi derivatele **manager** şi **management**, care au fost acceptate şi de alte limbi, inclusiv de limba română. Argumentele „contra" adoptării acestui termen au fost ale academicienilor lingvişti I. Iordan şi Al. Graur, invocând o eventuală confuzie cu **menajeră** sau **menajerie**. Argumentele „pro" au fost ale specialiştilor în economie, printre care şi C. Pintilie. Astăzi, probabil, nimeni nu mai consideră inutili aceşti termeni, care au suportat atâtea modificări semantice în diferite limbi. Înrudirea anglicismului **management** cu românescul **menajament** este evidentă pentru oricine. Tot astfel **marketing** se înrudeşte cu **marchitan**, **master** cu **magistru**, **sponsor** cu **responsabil**, iar **clearing**, prin intermediul latinescului **clarrus**, se înrudeşte chiar cu... **apă chioară**. Indiscutabil, toate aceste anglicisme, alături de cultismele din latină de tipul **audit, bonus, campus, item, medium**, contribuie la reromanizarea / relatinizarea lexicului românesc.

Referitor la anglicismul **master**, care are o largă răspândire actuală în mediul academic din România, vom menţiona că în Republica Moldova este marginalizat pe nedrept. În septembrie 2000, în cadrul Ministerului Educaţiei a fost convocată o şedinţă la care s-a discutat adoptarea termenilor pentru studiile postuniversitare. La şedinţă au participat specialişti din cadrul Ministerului, savanţi de la Academia de Ştiinţe şi de la Centrul Naţional de Terminologie. S-a decis să fie adoptaţi termenii **masterand, masterat** şi **master**, prin analogie cu **doctorand, doctorat** şi **doctor**. Cu regret, şi până astăzi putem întâlni în paginile presei termenii **magistru**, **magistrat**, care sunt termeni juridici, în rezultatul cărui fapt se produc confuzii grave: „Nu sunt admise spre publicare teze de **magistrat** şi de doctorat" (*Timpul*, 7 martie, 2003, p. 4); „L-am invitat la o discuţie pe Eugen Hrişcev, economist, **magistru** în finanţe publice..." (*Timpul*, 15 februarie, 2002, p.12); „Preferinţă se va acorda candidaţilor ce deţin grad de **magistru** sau echivalentul acestuia în administrarea afacerilor" (*Flux*, 22 februarie, 2002, p. 5). Iar în actele unor instituţii de învăţământ superior care au fost supuse evaluării şi acreditării putem întâlni chiar şi hibrizi de tipul **magisterand**, **magisterat.**

Ţinem să subliniem faptul că termenii de origine străină trebuie adoptaţi cu discernământ, doar atunci când noţiunea sau fenomenul în cauză nu au un echivalent în limba care împrumută, luând în considerare şi capacitatea de adaptare a termenului respectiv, şi încadrarea lui firească în sistemul lingvistic al limbii date. În ultimul timp, sunt utilizaţi de către unii vorbitori, inclusiv de persoane oficiale, anglicismele **eurobonduri** şi **disbursare**, în loc de **eurobligaţiuni** şi **deblocare**: „Ultima tranşă **disbursată** a ajuns la Chişinău în iulie 2002" (PRO TV, Chişinău, 30 martie 2003, rubrica „În profunzime"). Aceşti doi termeni nu se încadrează în nici un fel în sistemul lexical al limbii române, nu sunt atestaţi în nici un dicţionar de specialitate sau de neologisme, nu aduc nimic nou pe lângă termenii deja existenţi. Din contra, lipsa lor totală de transparenţă provoacă unele confuzii. Este cazul să menţionăm că trebuie evitate confuziile şi la termenii deja existenţi, **obligaţie** – **obligaţiune**. **Obligaţie** – 1. Datorie; angajament, îndatorare. 2. (*Termen juridic*) Îndatorire a unei persoane fizice sau juridice, stabilită printr-un act normativ sau în cadrul unui raport juridic, a cărei nerespectare atrage răspunderea juridică. 3. (*Termen juridic*) Raport juridic

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

civil în cadrul căruia o persoană (creditor) este îndreptăţită să ceară unei alte persoane (debitor) îndeplinirea unei prestaţii determinate (de a da, a face sau a nu face ceva)[16]. **Obligaţiune** – (*Termen financiar*) Titlu financiar cu valabilitate îndelungată, emis de persoane juridice abilitate legal (firme, organizaţii de stat şi unele instituţii financiare), în temeiul căruia titularul are dreptul să ceară emitentului rambursarea unei sume de bani date cu împrumut, precum şi dobânda aferentă[17]. Să comparăm următoarele două exemple din „Monitorul oficial", (republicate în ziarul *Timpul*): „...Banca Comercială a Greciei a hotărât să lichideze filiala de la Chişinău şi a aprobat planul de măsuri privind lichidarea, inclusiv stingerea, tuturor **obligaţiunilor** acesteia" (*Timpul*, 4 octombrie, 2002, p. 8); „...Banca a fost obligată să nu se angajeze în activităţi financiare, să-şi lichideze activele într-un timp cât mai scurt, să înceteze acceptarea depozitelor şi să-şi onoreze **obligaţiunile**" (tot acolo). Dacă în primul exemplu este foarte clar că e vorba de sensul concret al cuvântului **obligaţiune**, adică **hârtie de valoare**, în cel de-al doilea este vorba de „îndatorire, angajament", de aceea trebuia utilizată forma **obligaţie**. În opinia noastră, trebuie neapărat clarificată această dificultate semantică în dicţionare, pentru a putea respecta claritatea şi precizia în comunicarea orală şi cea scrisă.

Reluând afirmaţia că nici o limbă nu se poate lipsi de împrumuturi, vom menţiona că chiar şi limba engleză, după tragedia din 11 septembrie, a împrumutat câteva cuvinte de origine arabă: **taliban, burka, hawala** – „sistem de plată folosit în lumea arabă" etc. După atentatele din SUA au câştigat o mare notorietate în presă şi în vorbirea curentă cuvinte şi expresii noi precum ar fi: **weaponized** – modificarea în scopuri teroriste a bacteriilor de antrax (carbon); **osamaniaci** – fanatici care sunt adepţi ai miliardarului de origine saudită Ossama ben Laden; **teoterorism** – neologism format din alăturarea cuvintelor ***teologie*** şi ***terorism***; **ground zero** – ceea ce se traduce prin ***zona zero*** şi desemnează locul în care se ridicau nu demult cele două turnuri gemene. Deşi ultima expresie figurează deja în multe dicţionare, utilizarea ei înainte de 11 septembrie se limita la descrierea unei zone în care explodase o bombă nucleară sau atomică. Multe dintre aceste cuvinte şi expresii au fost incluse deja în unele dicţionare de limba engleză, în timp ce altele vor fi puse pe o listă de aşteptare pentru a putea să li se probeze „valoarea", pentru a se decanta[18].

Procedeul de formare a cuvintelor prin contaminare, prin alăturarea a două cuvinte şi obţinerea unui nou cuvânt, este cunoscut şi în limba română. Cuvântul **stagflaţie**, asemănător după procedeul de formare cu **teoterorism** şi **osamaniaci**, este un termen economic provenit din combinarea cuvintelor de stagnare şi inflaţie, care reflectă starea conjuncturii economice a anilor '70, caracterizată prin coexistenţa inflaţiei, stagnării economice şi şomajului[19]. Referitor la acest procedeu de formare a cuvintelor, vom menţiona că în presa periodică deseori întâlnim asemenea cuvinte-hibrizi, pe care scriitorii, publiciştii le creează ad-hoc. Ele sunt considerate cuvinte ocazionale, valabile doar pentru contextul de moment în care au fost create. Astfel, Nicolae Dabija îşi intitulează un articol în *Literatura şi arta* **Palavramentul** (din alăturarea cuvintelor sincopate, trunchiate „palavre" sau „a pălăvrăgi" şi „parlament"); Rodica Mahu, vorbind despre situaţia precară a Academiei de Ştiinţe , îşi intitulează articolul din *Flux* **Cerşetătorii** (din combinarea cuvintelor „cerşetor" şi „cercetător"), iar hibridul **a cadona** (din combinarea substantivului „cadou" şi a verbului „a dona"), care circulă frecvent în vorbirea curentă, nu este corect în nici o situaţie. Un alt ocazionalism de acest tip este **democratura**, creat ad-hoc de Constantin Tănase (din „democraţie" şi „dictatură"): „În aceşti zece ani de la declararea independenţei, nu am reuşit să imunizăm societatea în faţa totalitarismului şi a formelor perverse de **democraţie**, iar ca rezultat am îmbrăţişat, după 25 februarie 2001, **DEMOCRATURA** comunistă, care, ca orice **DEMOCRATURĂ** – un

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

amestec de **dictatură** şi forme **democratice** fără fond – este mai periculoasă decât **dictatura** în forma ei pură" (*Timpul*, 29 martie, 2002, p. 7).

În concluzie, vom menţiona că adoptarea termenilor din cele mai diverse limbi, inclusiv din limba engleză, este un proces continuu, care trebuie privit ca un fenomen pozitiv. Este bine cunoscut aşa-zisul caracter democratic al limbii române sau, după expresia Mioarei Avram, marea ospitalitate a românei, capacitatea ei de asimilare şi integrare a împrumuturilor străine. Datorită acestui fapt, împrumuturile străine de cele mai multe ori continuă un proces firesc de relatinizare a limbii române. Procesul adoptării şi adaptării anglicismelor trebuie privit în toată complexitatea lui. Pe de o parte, nu trebuie să fie absolutizată opoziţia faţă de anglicisme, atitudinea de respingere a influenţei engleze. Adoptarea unor astfel de termeni ca **rating, clearing (cliring), business, leasing, barter, broker, holding, tender, forţă majoră, fezabilitate, bonus** etc. trebuie tratată ca o tendinţă firească de modernizare şi internaţionalizare a vocabularului limbii române. Pe de altă parte, acceptarea de noi cuvinte, asimilarea şi includerea lor în dicţionare se cere făcută cu mult discernământ. În opinia noastră, unele anglicisme de tipul **foster, image, lifting, provideri, bitter, listing, cool, disbursare, eurobonduri** etc. pot fi puse pe lista de aşteptare, pentru a se decanta, înainte de a fi incluse în dicţionare. Chiar dacă circulă în vorbirea curentă, în mass-media sau sunt atestate în unele dicţionare, asemenea cuvinte nu aduc nimic nou, generează confuzii, lezează precizia şi claritatea comunicării.

Cum pot fi evitate cele mai frecvente greşeli sau **Greşeli frecvente şi evitarea lor**

1. Termenii de origine străină trebuie utilizaţi cu mult discernământ într-un articol de ziar. În primul rând, este recomandabil de a apela doar la acele cuvinte străine, care sunt deja atestate în dicţionarele limbii române. Anglicismele de tipul **disbursare** în loc de **deblocare**, **image** în loc de **imagine**, **eurobonduri** în loc de **euroobligaţiuni**, **provideri** în loc de **furnizori** etc., nu aduc nimic nou, ci provoacă doar confuzii, neclarităţi prin lipsa lor de transparenţă. Considerăm inutile prezenţa unor asemenea dublete recente care pun în pericol receptarea, înţelegerea textului.

2. Nu este recomandabil abuzul cantitativ, prezenţa unui număr mare de cuvinte străine în unul şi acelaşi text.

3. Anglicismele recente, sau orice alte inovaţii lexicale, care deocamdată nu sunt atestate în dicţionare şi sunt necunoscute marelui public, pot fi introduse într-un articol de ziar apelând la diverse stratageme discursive. Este vorba de explicarea sensului (glosarea prin sinonime sau parafrază) şi ordinea plasării cuvântului respectiv în text. Astfel, asemenea exemple pozitive le putem considera următoarele: „Se vehiculează o părere greşită cum că ar fi bine ca Republica Moldova să se declare în **incapacitate de plată**, astfel fiindu-i iertate datoriile. Dar trebuie să înţeleagă toţi – **default**-ul nu înseamnă iertarea datoriilor, ci intrarea ţării într-o situaţie foarte-foarte complicată, care trebuie evitată" (*Flux*, 8 februarie, 2002, p. 6); „Conducerea PPCD a anunţat că va acţiona în judecată compania „Doteasy Ltd." Pentru încălcarea acordului de prestare a serviciilor **hosting** (trad. ***Găzduirea paginii web***)" (*Flux*, 25 aprilie, 2003, p. 2). O altă stratagemă utilizată din raţiuni de accesibilitate este ordinea plasării în text. În nici un caz nu se recomandă să utilizăm în titluri din presă anglicisme sau orice alte inovaţii lexicale necunoscute marelui public. În titlu trebuie să figureze neapărat echivalentul românesc al anglicismului din cuprins. Un exemplu elocvent în această ordine de idei este următorul: sub titlul „R. Moldova se află în **incapacitate de plată**" este utilizat de mai multe ori anglicismul **default** (*Timpul*, 4 octombrie, 2002, p. 8).

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

4. Una dintre cele mai frecvente greşeli comise în procesul utilizării anglicismelor ţine de adaptarea fonetică, grafică şi morfologică a împrumuturilor respective. Anglicismele furnizează cel mai mare procent de dificultăţi ale normării ortoepice şi ortografice. În limba română sunt anglicisme adaptate, parţial adaptate şi neadaptate. Gradul diferit de adaptare a împrumuturilor respective se explică prin vechimea şi răspândirea lor în limba română. Dintre anglicismele total adaptate vom menţiona cuvinte mai vechi sau care coincid cu scrierea şi pronunţarea lor în limba engleză şi în limba română: **cliring, miting, lider, barter, smoching, aisberg, holding, seif, trust** etc. Anglicismele neadaptate sunt foarte multe şi prezintă dificultăţi ortoepice şi ortografice multiple:

Scriere	*Pronunţare*
boom	[bum]
brainstorming	[breinstorming]
briefing	[brifing]
broker	[brocăr]
business	[biznis]
cash flow	[cheş flou]
charter	[ceartăr]
dealer	[dilăr]
designer	[dizainer]
dumping	[damping]
engineering	[enginiring]
rating	[reiting]

Anglicismele neadaptate **camping**, **consulting**, **service**, ortografiate ca în engleză, sunt mai apropiate de **campanie**, **a consulta**, **serviciu** decât pronunţarea lor [kemping], [konsalting], [servis]. Considerăm nejustificată, greşită ortografia şi pronunţarea adaptată a anglicismului **cnocaut** în loc de varianta neadaptată **knock-out**, deoarece vine în contradicţie cu abrevierea acestui cuvânt **K**.**O**.

5. O problemă dificilă, complicată, sub aspect grafic, o constituia ortografierea cu cratimă a împrumuturilor din engleză. La anglicismele compuse se pune problema respectării cratimei sau a blancului:

Cratimă	*Blanc*	*Împreună*
best-seller	fast food	brainstorming
know-how	free shop	fairplay
lock-out	joint venture	feedback
mass-media	cash flow	nonstop
stand-boy		
week-end		

Problema se complica şi mai mult prin faptul că la scrierea unor asemenea compuse apare şi a doua cratimă în procesul flexionării nominale şi a articolului enclitic cu articolul hotărât.

Problema cratimei se pune şi la formele flexionare şi articulate enclitic ale unor anglicisme simple. Împrumuturile în cauză se vor ortografia astfel: anglicismele compuse – cu două cratime, iar cele simple – cu o singură cratimă: **best-seller-ul, know-how-ul, lock-out-ului, week-end-uri, a week-end-ului, a week-end-urilor, service-ul, service-uri, a service-urilor, fairplay-ul, brainstorming-ul, a feedback-ului, a business-ului, a leasing-ului** etc. Un caz aparte în constituie mult discutatul **mass-media**, care este şi invariabil. Nu este recomandabilă scrierea lui fără cratimă şi schimbarea formei gramaticale după număr şi caz. Forma acestui substantiv compus trebuie să rămână întot-

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

deauna aceeaşi în toate **mass-media**, influenţa **mass-media**, asupra tuturor **mass-media** etc.

6. Greşeli regretabile care mai pot fi întâlnite uneori în paginile presei sunt pleonasmele, adică utilizarea alăturată, în acelaşi context, a cuvintelor apropiate după sens. De cele mai multe ori, asemenea greşeală apare din cauza unui neologism împrumutat dintr-o limbă străină, prea puţin cunoscut vorbitorului, utilizat alături de un cuvânt cunoscut din limba română: **mijloacele mass-media** (corect: **mijloacele de informare în masă** sau **mass-media**); **a desfigura la faţă** (corect: **a desfigura**); **ipoteză probabilă** (corect: **ipoteză**); **hazard neprevăzut** (corect: **hazard**); **scurtă alocuţiune** (corect: **alocuţiune**); **spălarea banilor murdari** (corect: **spălarea banilor**); **a-şi da perfect de bine seama** (corect: **a-şi da bine seama**) etc.

7. O problemă majoră pentru un articol de ziar o constituie abrevierile, care asigură concizia stilului publicistic. Este recomandabil ca abrevierea să fie descifrată când apare prima dată în text, după aceea poate fi repetată de câte ori este nevoie. Exemple pozitive în acest sens pot fi următoarele: „Circa 2600 de bancheri şi investitori străini au participat la reuniunea anuală a **Băncii Europene pentru Reconstrucţii şi Dezvoltare (BERD)**" (*Flux*, 16 iunie, 2000, p. 9); „Pentru prima dată, **Organizaţia Mondială a Sănătăţii** (**OMS**)... a evaluat speranţa de viaţă în condiţii de sănătate bună... " (tot acolo); „**Comisia Electorală Centrală (CEC)** a adoptat o hotărâre..." (*Flux*, 17 februarie, 1998, p. 1). Ultima abreviere trebuie descifrată de fiecare dată, deoarece **CEC** mai semnifică şi altceva: **Casa de Economii şi Consemnaţiuni**. Nu este recomandabil ca o abreviere puţin cunoscută şi utilizată o singură dată în text să nu fie descifrată, ca în exemplul următor: „Semnalul este dat... la summitul **ASEAN** din Brunei..." (*Flux*, 16 iunie, 2000, p. 9). Această abreviere trebuie neapărat descifrată: **Asociaţia Naţiunilor din Asia Sud-Est**. În paginile presei destinată publicului larg pot să apară nedescifrate doar abrevierile cunoscute de marea majoritate a cititorilor: **CSI, URSS, KGB, SUA, RPD Coreeană, RP Chineză, SIDA, HIV** – toate aceste abrevieri sunt folosite la pagina 9, *Flux*, 16 iunie, 2000. Abrevierile constituie un fenomen cu caracter internaţional având o largă răspândire în toate limbile lumii. Există aşa-zisele abrevieri internaţionale (este vorba de abrevierile care s-au format în limbile engleză sau latină şi au fost preluate de majoritatea limbilor) şi abrevieri specifice fiecărei limbi în parte. Indiscutabil, abrevierile internaţionale prezintă un grad sporit de dificultăţi, de aceea ele trebuie neapărat descifrate (uneori şi explicate sau traduse) într-un articol de ziar. Citâm câteva exemple: „**Fondul Naţiunilor Unite pentru Agricultură (FAO)** ar putea să finanţeze..." (*Flux*, 3 mai, 2002, p. 5); „...Determinând **Biroul Federal de Investigaţii (FBI)** să deschidă o anchetă..." (*Flux*, 16 iunie, 2000, p. 9); „...Inclusiv materiale folosite de **NEST (Nuclear Emergency Search Team)**, grup special instruit în cazul unor accidente nucleare..." (tot acolo); „...Cu ajutorul unui indicator **DALE (Disability Adjusted Life Expectancy – Speranţa de Viaţă Modificată de Handicapuri** / **de Sănătate)**" (tot acolo).

Pentru a folosi corect abreviaturile, este necesar să se ţină cont de următoarele reguli:

– la descifrarea abrevierilor cuvintele noţionale se scriu cu majusculă, iar cele nenoţionale (instrumentele gramaticale) – cu minusculă: **OMC** – **O**rganizaţia **M**ondială a **C**omerţului;

– abrevierile internaţionale cunoscute se descifrează în limba română: **GATT** – **Acordul General pentru Tarife şi Comerţ**, iar cele noi, cu o circulaţie foarte restrânsă în limba română, se descifrează în limba de origine: **NEST** – **Nuclear Emergency Search Team**;

– este recomandabilă scrierea cu cratimă a abrevierilor urmate de articol hotărât, flexiune sau sufix: **PIB-ul** a sporit cu ..., participarea **ONG-urilor**, mani-

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

pulări **KGB-iste**, mai multe **VIP-uri**, ţările **CSI-ului**. Nu este corect ortografiată abrevierea în contextul următor: „Anul trecut, creşterea **PIB** a fost de 0,1 la sută” (*Flux*, 16 iunie, 2000, p. 9);

– la lectura (sau pronunţarea) abrevierilor literale internaţionale trebuie să se ţină cont de limba de origine a abrevierii: **CV** – curriculum vitae – se pronunţă [ce ve], deoarece este din limba latină, iar **CD** – compact disc – se pronunţă [si di], deoarece este din limba engleză.

8. Este recomandabil ca într-un articol să se acorde o atenţie deosebită perechilor de cuvinte, mai ales paronimelor, care prezintă dificultăţi semantice. Este vorba despre perechi de tipul: **for – forum, compendiu – compendium, patent – patentă, maxim – maximum, obligaţie – obligaţiune, considerare – consideraţie, instrucţie – instrucţiune, mediu – medium, nivel – nivelă** şi multele altele. Prin analogie cu aceste perechi care includ cuvinte cu semantică distinctă, în comunicarea scrisă şi cea orală apar uneori false perechi de tipul **sistem – sistemă**, dintre care doar o formă este corectă: **sistem** (corect), **sistemă** (greşit); **podium** (corect) – **podiu** (greşit); **colocviu** (corect) – **colocvium** (greşit); **consorţiu** (corect) – **consorţium** (greşit), **stagiu** (corect) – **stagiere** (greşit), **unic** (corect) – **unical** (greşit) etc. Un exemplu negativ în acest sens îl constituie articolul „Areopag pacifist la Chişinău” (*Flux*, 22 mai, 1998, p.7) în care, alături de **forum** (forma corectă pentru **reuniune**), e utilizată de trei ori şi forma **for**, greşită pentru acest context. În textul unui anunţ, publicat în *Jurnal de Chişinău*, 9 august, 2002, p. 11, alături de forma corectă **patentă** apare şi forma greşită pentru contextul dat **patent**. Varianta greşită **consorţium** în loc de **consorţiu** este utilizată în *Flux*, 25 august, 1997, p. 3.

9. O atenţie sporită trebuie acordată utilizării corecte a cuvintelor apropiate după sens. Astfel, deseori putem atesta cazuri când nu se fac distincţiile necesare între cuvintele: **a sustrage – a distrage (sustragere – distragere), a continua – a prelungi, a autoriza – a sancţiona, neautorizat – nesancţionat, a completa – a îndeplini** etc.

10. O greşeală destul de frecventă care apare în comunicarea scrisă, dar mai des în cea orală, o constituie calchierile din limba rusă, astfel, deseori putem citi sau auzi greşeli de tipul: ***a hotărî întrebarea*** în loc de **a rezolva problema**; ***mărfuri întrebate*** în loc de **mărfuri cerute** (**căutate, solicitate**); ***a realiza*** în loc de **a vinde, a comercializa**; ***a precăuta*** în loc de **a examina** şi multe altele. Un exemplu negativ în această ordine de idei este următorul: „E suficient să ai licenţă pentru a vinde fructe la piaţă şi, după câteva luni, să soliciţi resurse ***adăugătoare*** (corect: **suplimentare**) pentru a-ţi extinde afacerea” (*Timpul*, 18 aprilie, 2003, p. 5).

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Avram, Mioara, *Anglicismele în limba română actuală*, Bucureşti, 1997.

2. Berejan, Silviu, *Terminologia – cea mai dinamică componentă a lexicului unei limbi naturale*, în „Probleme actuale de traducere şi terminologie”, Chişinău, 2002.

3. Bremond, Janine, Alain Geledan, *Dicţionar economic şi social*, Bucureşti, 1995.

4. Chivu, Dumitru, *Dicţionar economic*, vol. 1, A-C, Iaşi, 1995.

5. Ciobanu, Georgeta, *Anglicisme în limba română*, Timişoara, 1996.

6. Ciobanu, Georgeta, *Neologismele din domeniul economic în paginile presei româneşti*, în „Probleme actuale de traducere şi terminologie”, Chişinău, 2002.

7. Corlăteanu, Nicolae, *Încadrarea lingvistică în realităţile europene*, Chişinău, 2001.

8. Corlăteanu, Nicolae, *Termenii de specialitate în procesele de neologizare*, în „Terminologie şi limbaje specializate”, ediţia a II-a, Chişinău, 2000.

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)

9. Coteanu, Ion, Angela Bidu-Vrânceanu, *Limba română contemporană*, vol. II, Bucureşti, 1979.
10. Crijanovschi, Andrei, *Dicţionar de dificultăţi ale limbii române,* Chişinău, 2001.
11. Dumbrăveanu, Albina, *Anglicismele în limbajul publicitar*, în „Terminologie şi limbaje economice", Chişinău, 1999.
12. Graur, Alexandru, *Puţină gramatică*, vol. I, Bucureşti, 1987; vol. II, Bucureşti, 1988.
13. Graur-Vasilache, Maria, *Dificultăţi la însuşirea şi utilizarea termenilor economici*, în „Terminologie şi limbaje economice", Chişinău, 1999.
14. Graur-Vasilache, Maria, *Aspects de la terminologie economique*, în „La terminologie en Roumanie et en Republique de Moldova", Hors-serie, nr. 4, Paris, 2000.
15. Graur-Vasilache, Maria, *Dicţionar practic de termeni economici (rus-francez-englez-român)*, Chişinău, 2001.
16. Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, Bucureşti, 1981.
17. Marcu, Florin, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, 1997.
18. Mihalciuc, Maria, *Dicţionar poliglot explicativ. Termeni uzuali în economia de piaţă*, Bucureşti, 1995.
19. Pătraş, Mihai, *Dicţionar economic rus-român*, Chişinău, 1994.
20. Popescu-Sireteanu, Ion, *Mic dicţionar juridic*, Iaşi, 1996.

NOTE

[1] Citat după: T. Hristea, *Sinteze de limba română*, Bucureşti, 1981, p. 25
[2] N. Corlăteanu, *Încadrarea lingvistică în realităţile europene*, Chişinău, 2001, p. 13.
[3] Al. Graur, *Puţină gramatică*, vol. II, Bucureşti, 1988, p. 58.
[4] N. Corlăteanu, *op. cit.*, p. 45.
[5] Vezi: I. Coteanu, A. Bidu-Vrânceanu, *Limba română contemporană*, vol. II, Bucureşti, 1979, p. 131.
[6] Vezi: D. Chivu, *Dicţionar economic*, vol. 1, A-C, Iaşi, 1995, p. 112.
[7] Tot acolo, p. 113.
[8] Tot acolo, p. 118.
[9] Tot acolo, p. 129.
[10] F. Marcu, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, 1997, p. 1387.
[11] F. Marcu, *op. cit.*, p. 688.
[12] M. Pătraş, *Dicţionar economic rus-român*, Chişinău, 1994, p. IV.
[13] *Flux*, 20 octombrie, 1997, p. 1.
[14] M. Avram, *Anglicismele în limba română*, Bucureşti, 1997, p. 8.
[15] Tot acolo.
[16] I. Popescu-Sireteanu, *Mic dicţionar juridic*, Iaşi, 1996, p. 50.
[17] M. Mihalciuc, *Dicţionar poliglot esplicativ. Termeni uzuali în economia de piaţă*, Bucureşti, 1995, p. 101.
[18] Vezi: *Flux*, 1 martie, 2002, p. 7, articolul „Tragedia din 11 septembrie a dat naştere unor cuvinte noi".
[19] Vezi: M. Mihalciuc, *op. cit.*, p. 146.

BDD-A20918 © 2003 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:29:58 UTC)